

Kongens Vænge 2
3400 Hillerød

Telefon 38666000
Direkte 38665248
Mail carine.heltberg@regionh.dk

(NOTAT)

Journal-nr.: 20008530
Ref.: cabuhe

Til: Social- og psykiatriudvalget

Dato: 7. december 2020

Status- og udviklingsnotat i forbindelse med temadrøftelse om Forebyggelse af Tvang

Baggrund

"Sammen om Psykiatriens Udvikling – Treårsplan 2020-2022" er en visionær politisk plan, der på et overordnet niveau fremlægger regionsrådets visioner på psykiatriområdet for de næste tre år. Det er besluttet, at der skal udarbejdes en handleplan, der konkretiserer, hvordan der kan arbejdes videre med treårsplanens syv temaer og de 27 anbefalinger. Social- og psykiatriudvalget har besluttet at holde temadrøftelser om alle temaerne i 2020. Temadrøftelserne er dog blevet forsinket grundet Covid-19 situationen, og den syvende og sidste temadrøftelse holdes derfor først i januar 2021.

Tema	Feb.	Maj	Aug.	Sep.	okt.	Nov.	Jan.
Recovery	X						
Samarbejde med kommuner, praksissektoren og civilsamfund			X				
Bedre forløb for børn og unge					X		
Forebyggelse af tvang							X
Lighed i sundhed				X			
Psykisk sygdom og misbrug		X					
Rekruttering og fastholdelse						X	

Temadrøftelserne

Arbejdet med hvert tema igangsættes med en temadrøftelse i social- og psykiatriudvalget. Temadrøftelserne vil bidrage til at vise, hvordan der i et udviklingsperspektiv kan arbejdes videre med anbefalingerne i treårsplanen. For flere af temaerne vil det ikke være muligt at gennemføre drøftelsen på ét temamøde. Før hvert temamøde vil medlemmerne af social- og psykiatriudvalget modtage et status- og udviklingsnotat om det tema, der skal drøftes på mødet.

Notatet vil som udgangspunkt indeholde følgende punkter:

- Status på anbefalinger, hvor oplysninger om status på allerede planlagte initiativer vil fremgå. Når det er relevant, vil der blive taget udgangspunkt i de indsatser, som blev igangsat med Treårsplan 2017-2019.
- Initiativer der iværksættes i 2020/2021/2022. Det fremhæves, såfremt der er forhold, der gør det usikkert om, initiativerne kan iværksættes på det fastsatte tidspunkt.
- Administrationens bud på mulige skridt i forhold til at få implementeret de forslåede anbefalinger. Der er som udgangspunkt ikke tale om forslag, hvor der er beregnet økonomiske konsekvenser mv.
- Input fra hørings svar i forbindelse med høringsprocessen med Treårsplan 2020-2022.

Samtlige anbefalinger vil ikke nødvendigvis blive behandlet under selve temadrøftelserne på udvalgsmøderne. Når det giver mening, vil der alene blive givet en status i notatet. Ved temadrøftelserne vil der kunne inviteres gæster, som har et tæt kendskab til de konkrete områder. Form og indhold af temadrøftelserne og notaterne vil variere alt efter temaernes, karakter og omfang og vil løbende blive evalueret.

Der er følgende anbefalinger under temaet "Forebyggelse af Tvang":

15. At medarbejdere i psykiatrien samt i kommuner, praksis, politi m.fl. har stærke kompetencer i at forebygge tvangssituationer
16. At der er gode fysiske rammer og aktivitetstilbud, som stimulerer den enkeltes recovery og virker deeskalerende på konflikter
17. At medarbejdere har tid til nærvær, når det enkelte menneske med et forløb i psykiatrien har behov for at blive lyttet til

Til temadrøftelsen om "Forebyggelse af Tvang" på social- og psykiatriudvalgets møde den 13. januar 2021 vil der blive sat fokus på:

Anbefaling 15: At medarbejdere i psykiatrien samt i kommuner, praksis, politi m.fl. har stærke kompetencer i at forebygge tvangssituationer

Centerchef for det samlede udføreområde på det specialiserede område i Rudersdal Kommune og formand for et af psykiatriens lokale samordningsudvalg på voksenområdet (Planområde Nord) Lene Lilja Petersen, og Klinikchef på Psykiatrisk Center Ballerup Louise Rasmussen er inviteret til at holde oplæg. Derudover deltager Region Hovedstadens Psykiatri vicedirektør Anne Hertz og Psykiatriforeningernes Fællesråd er ligeledes inviteret til at deltage.

Temadrøftelse 7: Forebyggelse af tvang

Tvang i psykiatrien berører nogle af de mest grundlæggende menneskerettigheder. Det er derfor afgørende, at der arbejdes med forebyggelse af tvang i psykiatrien.

Regeringen indgik i 2014 en aftale med Danske Regioner om at halvere tvangsanvendelsen i psykiatrien i 2020, og der blev efterfølgende indgået partnerskabsaftaler med de fem regioner om i 2020 at både halvere antallet af patienter, der spændes fast med bælter og remme, samtidig med, at der samlet skal ske en reduktion i brugen af tvang i psykiatrien. I Region Hovedstaden er antallet af bæltefikseringer mere end halveret og antallet af personer, der bæltefikseres nærmer sig også en halvering. Den samlede anvendelse af tvang er med en lille reduktion stort set uændret.

Status anbefaling 15: At medarbejdere i psykiatrien samt i kommuner, praksis, politi m.fl. har stærke kompetencer i at forebygge tvangssituationer

Grundlaget for tvang begynder ofte længe før indlæggelsen på hospitalet. Region Hovedstadens Psykiatri er derfor involveret i en række initiativer, som har til formål at forbedre det tværsektorielle samarbejde, som kan bidrage til at nedbringe tvang.

Tværsektorielt samarbejde med kommunerne

Mange borgere har kontakt med kommunen og får kommunale støttetilbud, når de bliver indlagt med tvang. Det tværsektorielle samarbejde med kommuner, er derfor vigtigt i det tvangsforbyggende arbejde.

Psykiatriens fælles samordningsudvalg, som består af Region Hovedstadens Psykiatri og repræsentanter fra kommunerne og de praktiserende læger, har besluttet at igangsætte et arbejde, hvor der er fokus på denne problemstilling. Der er på møder i 2020 blevet set på data fra konkrete cases i forbindelse med tvangsindlæggelser, med henblik på at forebygge potentielle fremtidige tvangsindlæggelser.

Initiativer der iværksættes i 2020/2021/2022:

Psykiatriens fælles samordningsudvalg har opfordret de lokale samordningsudvalg til at holde netværksmøder, når der har været tvangsindlæggelse med deltagelse af forstander eller leder af botilbuddet, hvis den tvangsindlagte borger er beboer på et botilbud.

De lokale samordningsudvalg arbejder på at implementere strukturerede netværksmøder med brug af en fælles skabelon. Der er således fokus på at implementere dette værktøj, men det er fortsat i en introduktionsfase. Dette har afledt betydning for implementering af systematisk afholdelse af netværksmøder ved tvangsindlæggelser.

Da der er tale om det kommunale myndighedsområde er implementeringen afhængig af kommunerne. En anden udfordring er, at afholdelse af netværksmøder kræver samtykke fra borgeren, hvilket ikke altid er muligt at opnå.

Administrationens bud på næste skridt:

- Fortsat fokus på at arbejde tværsektorielt med forebyggelse af tvangsindlæggelse på møderne i Psykiatriens fælles samordningsudvalg med fokus på data vedr. tvangsindlæggelser samt cases og på at implementere skabelonen.
- Fokus på at medarbejderne i de forskellige organisationer holder netværksmøde i de tilfælde, hvor der har været tvangsindlæggelser, herunder invitere lederen af botilbud med til netværksmøde, hvis den tvangsindlagte samtidig er beboer på et botilbud.

Forebyggelse af tvang i det somatiske sundhedsvæsen

Personale og ledere på Region Hovedstadens somatiske hospitaler efterlyser mere viden om borger/patienter med psykisk sygdom herunder værktøjer og kommunikation. For at sikre nedbringelse af tvang i hele Region Hovedstaden, skal der derfor også være fokus på den tvang, der finder sted efter psykiatriloven på somatiske afdelinger (dobbelindlagte patienter). Region Hovedstadens Psykiatri har derfor taget en række initiativer, som fx at følge data på tvang i somatikken og at tilbyde kompetenceudvikling til personale i det somatiske sundhedsvæsen.

Initiativer der iværksættes i 2020/2021/2022:

Psykinfo har gennem det sidste år undervist i alt 12 somatiske afdelinger samt Region Hovedstadens akutberedskab med henblik på at øge viden om psykisk sygdom, afstigmatisering og metoder til deeskalering. Denne undervisning er også indgået i Rigspolitiets opstart af "Det fælles udrykningskoncept" samt på flere jobcentre i regionen med gode evalueringer. Region Hovedstadens Psykiatri arbejder målrettet efter at kunne tilvejebringe data, som gør det muligt at følge de tvangsforanstaltninger, som sker i somatikken.

Administrationens bud på næste skridt:

For at sikre fokus på nedbringelse af tvang i somatikken, er det besluttet, at Region Hovedstadens Psykiatri direktion skriver til de somatiske direktioner med et ønske om at styrke samarbejdet og gøre opmærksomme på PsykInfos arbejde med at kompetenceudvikle sundhedspersoner i somatikken, så deres viden om psykisk sygdom og deeskalering øges. Endvidere bliver de somatiske direktioner tilbudt, at Region Hovedstadens Psykiatri sundhedsjurister underviser i psykiatrilovens regler om tvang, så de somatiske sundhedsjurister bliver i stand til at rådgive deres egne sundhedspersoner.

Tværasektorielt samarbejde med politiet (PSP-samarbejdet)

Region Hovedstadens Psykiatri arbejder i det tværasektorielle samarbejde PSP-samarbejde (politi, sociale myndigheder, psykiatri og ved behov Kriminalforsorgen) for at give koordineret indsats til socialt udsatte borgere, som har brug for støtte og hjælp fra forskellige myndigheder. Region Hovedstadens Psykiatri samarbejder i den forbindelse med de forskellige politikredse i Region Hovedstaden med tilhørende kommuner.

De koordinerede indsatser i PSP forebygger kriminalitet og tvang i forhold til borgere/patienter i risikogruppen, hvor der bliver fulgt op med relevante sammenhængende indsatser og ansvarsfordeling for de forskellige myndigheder. I samarbejdet arrangeres årligt temadage og undervisning af medarbejderne i forhold til drøftelse af patient/borgere og de lovgivningsmæssige rammer.

Initiativer der iværksættes i 2021/2022:

- Der skulle have været afholdt et Kickoff møde om dialog og lovgivningsmæssige arbejdsgange 6. marts 2020 for medarbejdere og ledere tilknyttet PSP-Vestegnen. Arrangementet vil blive holdt, når COVID-19 situationen tillader det.
- Der skulle have været afholdt et seminar for medarbejdere og ledere i PSP-København september 2020 om lovgivning og arbejdsgange. Arrangementet vil blive holdt, når COVID-19 situationen tillader det.
- PSP-København og i PSP-Vestegnen er ved at udarbejde en folder, som afventer de sidste justeringer.
- Region Hovedstadens Psykiatri er ved at udarbejde en intern vejledning omkring jura/organisering og fast kontaktperson på centrene. Vejledningen afventer høring i Region Hovedstadens Psykiatri.
- Region Hovedstadens Psykiatri indgik 20. oktober 2020 en Samarbejdsaftale med Københavns Kommune om behandlingsdømte borgere på bosteder i Københavns Kommune. Aftalen danner grundlag for tværasektorielle samarbejds møder om behandlingsdømte borgere, og er med til at sikre en sammenhængende og koordineret indsats på

tværs af de tre sektorer (Kriminalforsorgen Hovedstaden, Region Hovedstadens Psykiatri og Socialforvaltningen i Københavns Kommune). Det afventes at Københavns Kommune, Socialforvaltningen iværksætter en plan for møder i henhold til aftalen.

Administrationens bud på næste skridt:

Det overvejes om aftalen med Københavns Kommune om behandlingsdømte borgere på bosteder kan udbredes til andre kommuner.

Tværsektorielt samarbejde om retslige patienter med Kriminalforsorgen og politikredse

Initiativer der iværksættes i 2021/2022:

Kriminalforsorgen er i proces med at gennemføre opdateringen af samarbejdsaftale mellem Region Hovedstadens Psykiatri, politikredse i Region Hovedstaden og Kriminalforsorgen fra 2018. Aftalen beskriver rammer og forpligtelser for parterne i samarbejdet vedrørende retslige patienter fra ny dom og henvisning til psykiatrien.

Tværsektorielt samarbejde i henhold til Psykiatriloven (sociale myndigheder evt. hjemmesygepleje, praksissektor og speciallæger, hjemmepleje)

Region Hovedstadens Psykiatri er forpligtet til i henhold til Psykiatriloven at afholde koordinerende møder og udfærdige udskrivningsaftaler (med samtykke) eller koordinationsplaner (uden samtykke) for opfølgning efter udskrivelse for alle indlagte patienter, der modtager eller må antages ikke at søge den nødvendige støtte i henhold til Servicelovens kapitel 5 (stofmisbrugsbehandling, beskyttede aktivitets- og samværstilbud, ophold i boformer).

Udskrivningsaftalerne og koordinationsplanerne er med til at sikre, at der er en tydelig ansvarsfordeling og sammenhængende plan for patienten efter udskrivelse i forhold til de tværsektorielle samarbejdspartnere, hvilket er med til at understøtte recovery og forebygge tvang.

Initiativer der iværksættes i 2021/2022:

Der den 18. november 2020 tilføjet et modul i Sundhedsplatformen for tværsektorielt samarbejde, hvor der kan noteres støtte efter Serviceloven, afholdelse af koordinerende møder med samarbejdspartnere og selve udskrivningsaftalen/koordinationsplanen.

Øvrige aktiviteter med fokus på kompetenceudvikling internt i Region Hovedstadens Psykiatri

Region Hovedstadens Psykiatri har de seneste år arbejdet målrettet mod at styrke kompetencerne hos medarbejderne i at forebygge tvang. Følgende kompetenceudviklingsaktiviteter er igangsat:

- **Uddannelse i behandling efter Dialektisk Adfærdsterapi (DAT) - principperne:** Det besluttet at arbejde for at øge kvaliteten i patientbehandlingen for indlagte patienter, og nedbringe og forebygge tvang. Som en del af denne indsats, har Region Hovedstadens Psykiatri oprettet et DAT kompetenceteam for at kompetenceudvikle og opkvalificere medarbejderne på intensive afsnit.
- **Kognitiv adfærdsterapi (KAT):** Der udbydes på nuværende tidspunkt uddannelse i kognitiv adfærdsterapi til ca. 3000 tværfaglige personale i sengeafsnittene. Kernen i kognitiv adfærdsterapi er at støtte patienten i at håndtere deres problemer i livet og hjælpe med at ændre uhensigtsmæssige tankemønstre og dysfunktionel adfærd.
- **Interventionsteam/deeskaleringsteam:** Alle akutcentre har oprettet interventions/deeskaleringsteams, som bl.a. består af særligt uddannede vedligeholdelsesinstruktører. Vedligeholdelsesinstruktørerne medvirker ved håndtering af akutte situationer.
- **Aktivitetskonsulenter:** Der uddannes aktivitetskonsulenter med henblik på at forbedre aktivitetstilbuddene på de intensive afsnit og hermed reducere brugen af tvang.
- **Recovery-mentorer:** (Indsatsen beskrives under anbefaling 17)
- **Introduktionsprogram målrettet yngre læger:** Der er tale om et fem-dages obligatorisk kursus for yngre læger og lægevikarer, som skal gennemføres inden den første vagt. På kurset underviser en jurist og en overlæge yngre læger i brugen og nedbringelsen af tvang i psykiatrien.
- **Kurser i konfliktforebyggende kommunikation:** Der tilbydes forskellige kurser i konfliktforebyggende kommunikation til bl.a. plejepersonale, sekretærer, servicemedarbejdere og vikarer med tilknytning til intensivt afsnit.
- **Kurser for nyansatte medarbejdere:** Der er obligatoriske kurser med fokus på forebyggelse af tvang og håndtering af konflikter. De nyansatte bliver som et vigtigt element af kurset introduceret til en recovery-orienteret målsætning om sikkerhed for både patienter og medarbejdere.
- **Safeward-metoden:** Safewards er en engelsk afprøvet og evidensbaseret metode, som forbedrer sikkerhed og tryghed på intensive psykiatriske afdelinger. Det handler om at samarbejde mellem patienter og behandlere, så de i fællesskab reducerer konflikter og tvang.
- **Vedligeholdelsestræning:** Der er ansat 25 specialinstruktører, som er uddannet til at vedligeholde kollegaernes kompetencer i deeskalerende kommunikation, konflikthåndtering og voldsforebyggelse.
- **Vejledning i TERMA:** Der er tale om en anerkendt og nedtagningsteknik i forbindelse med fastholdelser, som er ny i forhold til den metode, der ellers tidligere har været praktiseret. Fordelen ved TERMA-metoden er, at den er mere skånsom for patienterne og personalet.

Status anbefaling 16: At der er gode fysiske rammer og aktivitetstilbud, som stimulerer den enkeltes recovery og virker deeskalerende på konflikter

I de aktuelle byggerier i Region Hovedstadens Psykiatri er der fokus på at etablere fysiske rammer, der passer til moderne behandlingsmetoder, og som sikrer en bedre sammenhæng på tværs af psykiatrien. Der bygges bl.a. nye, store akutmodtagelser og enestuer til alle patienter, med fokus på patienternes velvære og sikkerhed. I Ny Retspsykiatri Sct. Hans, som åbner i slutningen af 2021 med plads til 126 patienter, er der bl.a. enestuer til alle patienter og gode aktivitetsmuligheder med fokus på patienternes velvære og sikkerhed.

Brugen af sanserum

Region Hovedstaden har 40 sanserum og en række sansevogne. Resultater fra internationale studier peger på, at der generelt kan opnås reduceret stress og aggressivitet hos patienter gennem stimulering af sanser, mens det samtidig øger patienternes velbefindende og følelse af at være i kontakt med deres krop. Det er hovedsageligt ergo- og fysioterapeuter, som benytter rummene i forbindelse med deres arbejde. På nogle centre anvendes rummene, som en del af deeskalerende tiltag i akutte situationer samt i behandlingen i øvrigt. Der arbejdes med fx lyd og lys, som kan varieres i styrke, intensitet og udtryk eller i forskellige former for bevægelses- og berøringsmuligheder fx ved hjælp af en vandseng, musikmadrass eller kuglestol.

Der er opmærksomhed på at motivere patienterne til at benytte sanserummet, men der er også erfaring med, at nogen af de mest dårlige patienter kan have svært ved at overskue at tage imod tilbuddet. Oplevelsen på nogle centre er, at det hovedsageligt er patienter med selvskadende adfærd, som har mest gavn af sanserummet.

På grund af plads- og ressourcemangel, er på nogle afsnit hverken sanserum eller -vogn. Det betyder, at ikke alle patienter får tilbuddet.

Administrationens bud på næste skridt:

Flere centre ønsker at se på indretningen af de nuværende sanserum og at kunne tilbyde andre beroligende redskaber. På nogle centre er der fx ønske om at kunne tilbyde flere forskellige film, virtual reality, et større udvalg af lys, samt at kunne introducere kunst i sanserummene.

Status anbefaling 17 - At medarbejdere har tid til nærvær, når det enkelte menneske med et forløb i psykiatrien har behov for at blive lyttet til

Bedre behandling under indlæggelse

Programmet "Bedre behandling under indlæggelse" har til formål at skabe

ensartet behandling af høj kvalitet til de patienter, der er i de mest intensive faser af deres sygdom, som har behov for indlæggelser af kortere eller længere varighed. Der er især fokus på den miljøterapeutiske behandling som et centralt element i den samlede behandling med det formål, at indlæggelsesforløb skal rumme målrettet og tværfaglig miljøterapi både hverdage, aftener og i weekends.

Initiativer der iværksættes i 2021/2022:

Da omstilling af døgnbehandlingen er omfattende og ambitiøs, og kræver både ændret arbejdsgange og langsigtede satsninger, så kræver det kontinuerligt ledelsesfokus og tæt projektstøtte og -opfølgning. Konkret i relation til rekruttering, så blev der med den styrkede finansiering til psykiatrien, lokalt i Region Hovedstadens Psykiatri prioriteret midler til flere årsværk på de intensive afsnit, men som det er kendt fra tidligere, så opleves der udfordringer med rekruttering af relevant personale, selvom midlerne er til rådighed.

Recovery-mentorer

Region Hovedstadens Psykiatri har recovery-mentorer ansat i sengeafsnit og F-ACT teams, med det formål at skabe håb og støtte patienterne i deres recovery-proces samt deltagelse i egen behandling. Recovery-mentorerne afholder individuelle samtaler med patienter, gruppeforløb eller recovery-caféer og kan, hvis patienten ønsker det, deltage som støtte i lægesamtaler og samtaler med kontaktpersonen. Recovery-mentorerne har ikke fokus på symptomer og medicin og skal ikke observere patienterne, og kan derfor opbygge andre relationer til patienterne.

Recovery-mentorindsatsen dækker stadig ikke hele Region Hovedstadens Psykiatri. Mange afsnit har stadig ikke mentorer ansat, og mange patienter har således ikke adgang til individuelle samtaler eller gruppeforløb med en mentor under deres indlæggelse.

Erfaringer viser, at det tager tid for nye mentorer at finde sig til rette i rollen. Særligt på afsnit, der ikke har erfaringer med mentorer, kan rolle og opgaver være diffuse for både mentorer, ledere og kollegaer.

Der er ikke en overenskomst, som favner recovery-mentorfunktionen. Derfor ansættes recovery-mentorer på individuel kontrakt svarende til omsorgsmedhjælpere uanset deres uddannelse og erfaring. Hertil kommer muligheden for individuelle tillæg, som alle andre ansatte. Recovery-mentorer ansættes med varierende timeantal. Stillingerne slås dog som udgangspunkt op som deltidsansættelser.

Initiativer der iværksættes i 2020/2021/2022:

- Ultimo 2020 er der ansat ca. 55 mentorer, hhv. ca. 25 på sengeafsnit og ca. 30 i F-ACT-teams. Derudover er der et antal vakante stillinger på
- sengeafsnit. Regionsrådet har afsat ca. 11 mio. kr. årligt til ansættelse af recovery-mentorer på alle sengeafsnit og i alle botilbudsteams samt ungementorer til Børne- og Ungdomspsykiatrien fra 2021 svarende til ca. 60 nye mentorstillinger. Peer-uddannelsen, der er obligatorisk for nyansatte mentorer, startede i 2018 og i 2021 forventes der afholdt fire forløb på uddannelsen.
- I 2021 udvides indsatsen til alle sengeafsnit og til botilbudsteams, så adgangen til en recovery-mentor når flere patienter. Mindre lokale erfaringsgrupper skal være med til at fastholde mentorerne bl.a. ved at skabe en tættere relation mellem mentoren og en lokal koordinator.

Input i forbindelse med høringsvar

Mange faglige organisationer påpeger, at det er ressourcekrævende at forebygge tvang, og at en yderligere indsats kræver tilførsel af ressourcer. Derudover blev det fremhævet i høringssvarene, at der er for entydigt fokus på at forebygge bæltefikseringer. Høringssvarene påpegede, at bæltefikseringer ikke altid er den mest indgribende tvangsform, og at andre tvangsformer kan være mere indgribende for det enkelte menneske med psykisk sygdom. Det blev derfor fra flere sider i høringssvarene foreslået at introducere Trauma Informed Care, som er en metode, der tager udgangspunkt i den enkelte patients oplevelser/traumaer i valget af tvangsanvendelse. Flere faglige organisationer påpeger endvidere, at der i forbindelse med tvangsanvendelse skal være stor bevågenhed på medarbejdernes sikkerhed og arbejdsmiljø.